

Inte enkelt att få enkla jobb för flyktinginvandrare

Dagens Nyheter den 3 oktober 2020

Den bristande integrationen av utrikes födda på arbetsmarknaden och den långa tid det tar för många nyanlända att få ett jobb är väl dokumenterad. Under flyktingkrisen åren 2015 och 2016 nådde flykting- och anhöriginvandringen till Sverige historiskt höga nivåer och frågan om hur nyanlända ska etablera sig på arbetsmarknaden har länge stått högt på den politiska agendan.

Behovet av fler jobb med låga kvalifikationskrav samt goda kunskaper i svenska framförs ofta som avgörande faktorer för en lyckosam integration. Men stämmer det?

Denna vecka presenterar vi en ny SNS-rapport, "Enkla jobb och kunskaper i svenska – nycklar till integration?", där vi kastar nytt ljus över dessa frågor.

Rapporten fokuserar på hur det har gått på arbetsmarknaden för personer med ursprung i Mellanöstern och i Afrika – en särskilt utsatt grupp av utrikes födda med låg sysselsättning, hög arbetslöshet och i många fall kort utbildning. Rapporten består av två delar:

I den första delen följer vi, med hjälp av data från Statistiska centralbyrån, arbetsmarknadskarriärerna hos personer från dessa regioner som tidigare anställts i enkla jobb. Vi jämför bland annat personer som vid en viss tidpunkt var anställda på ett nytt jobb med låga kvalifikationskrav (jobb som enbart kräver grundskoleutbildning) med personer som var arbetslösa, samt personer som var anställda på mer kvalificerade jobb vid nämnda tidpunkt.

De som blev anställda i jobb med låga kvalifikationskrav förbättrade i genomsnitt sina arbetsinkomster avsevärt och cirka tre fjärdedelar av dem var kvar i sysselsättning även efter tio år. Vidare har dessa personer i genomsnitt högre framtida årsarbetsinkomster än de som vid samma tidpunkt var kvar i arbetslöshet. Detta gäller även flera år efter att anställningarna skedde.

Men när vi jämför de som anställdes i lågkvalificerade jobb med de som anställdes i mer kvalificerade jobb ser vi bestående skillnader i månadslöner och årsarbetsinkomster mellan grupperna. De som hade ett lågkvalificerat jobb kommer i genomsnitt inte i kapp de som hade mer kvalificerade jobb, tvärtom ökar gapet något. Det är också mer sannolikt att de som var anställda i lågkvalificerade jobb blir arbetslösa längre fram än att de som var anställda i mer kvalificerade jobb blir det.

En slutsats vi drar utifrån dessa resultat är att enkla jobb ofta fungerar som en väg till varaktig sysselsättning för utrikes födda med svag arbetsmarknadsanknytning. Dock verkar dessa jobb inte utgöra någon genväg till mer kvalificerade jobb och till högre löner.

I den andra delen av rapporten studerar vi värdet av erfarenhet från lågkvalificerade jobb och svensk kunskaper för personer med flyktingbakgrund som söker anställning i lågkvalificerade yrken. I ett fältexperiment lät vi fiktiva personer med flyktingbakgrund från Syrien, och med olika mängd erfarenhet från lågkvalificerade jobb och olika kunskaper i svenska (mätt som fullgjord utbildning i

svenska för invandrare, sfi), söka jobb med låga kvalifikationskrav. Totalt skickade vi 2.000 jobbsökningar under hela 2019, det vill säga innan coronapandemin lamslog stora delar av arbetsmarknaden.

Några resultat från experimentet:

- Generellt ingen fördel med språkkunskaper eller tidigare jobberfarenhet. Resultaten ger inget stöd för att vare sig kunskaper i svenska eller tidigare erfarenhet från lågkvalificerade jobb påverkade sannolikheten att bli kallad till anställningsintervju. I den hårda konkurrensen om de relativt få lågkvalificerade jobben är varken tidigare jobberfarenhet eller fullgjord sfi tillräckligt meriterande för att öka möjligheterna till anställning när flyktingar söker efter enkla jobb genom formella kanaler.
- Kvinnor kallas oftare till intervju. Ett annat resultat av särskilt intresse är att kvinnliga sökande med flyktingbakgrund hade en större sannolikhet att bli kallade till intervju än manliga. Att utrikes födda kvinnor har lägre sysselsättningsgrad än utrikes födda män verkar alltså inte kunna förklaras av att kvinnorna har svårare att bli kallade till intervju. Detta tyder på att utrikes födda kvinnors integration skulle förbättras om de sökte jobb i större utsträckning. Därför är det centralt att stimulera aktivt jobbsökande bland kvinnor från länder utanför Europa.
- Fullgjord sfi inte relevant. Tidigare forskning visar att goda språkkunskaper ger bättre utsikter på arbetsmarknaden för utrikes födda. Trots det kan vi inte belägga att arbetsgivare fäster avseende vid om en arbetssökande fullgjort sfi eller inte. Med andra ord verkar inte arbetsgivarna uppfatta avklarad sfi som ett tecken på tillräckliga svenskkunskaper.

Enkla jobb tycks förbättra den långsiktiga arbetsmarknadsetableringen för utrikes födda från länder i Mellanöstern och Afrika. De enkla jobben är dock inte enkla att få. Nyanlända personer behöver söka många sådana jobb innan de kallas till intervju, vilket sannolikt hänger ihop med konkurrensen om dessa arbeten.

Vår bedömning är att det behövs ett batteri av åtgärder för att underlätta för nyanlända med bristande färdigheter att komma in på arbetsmarknaden och för att öka rörligheten uppåt till mer kvalificerade jobb. Några åtgärdsförslag:

1. Lönebildning. En mer flexibel lönebildning som tillåter lägre löner för enkla jobb kan bidra till att fler sådana arbeten skapas. För utrikes födda är de enkla jobben dessutom mer lättillgängliga än andra jobb eftersom språk-kraven är lägre.
2. Utbildning. Möjligheterna till utbildning bör vara generösa för att undvika att flyktingar fastnar i lågkvalificerade jobb. Utbildning kan öka möjligheterna för personer med enkla jobb att avancera till mer kvalificerade befattningar. Då blir dessutom de lågkvalificerade jobben mer tillgängliga för personer som saknar tillräckliga kunskaper och färdigheter för att anställas på mer kvalificerade jobb.

3. Sfi-kvalitet. Sfi bör utvecklas och förbättras så att arbetsgivare i högre grad kan förlita sig på att personer som genomgått utbildningen har tillräckliga kunskaper och färdigheter för att kunna hävda sig på arbetsmarknaden.

Vi menar att de åtgärder vi föreslår skulle underlätta inträdet på arbetsmarknaden och öka sysselsättningen i de grupper av utrikes födda som har störst svårigheter att etablera sig i Sverige. Utmaningen ligger inte främst i att skapa karriärvägar för dessa personer, utan att över huvud taget få dem i varaktig sysselsättning.

Längre än så kommer man inte med enbart forskning – ansvaret för att förbättra integrationen ligger nu hos politiker samt hos arbetsmarknadens parter.

Simon Ek

Mats Hammarstedt

Per Skedinger